

Бузаров Андрій*кандидат філософських наук, докторант**Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України
дослідник**Клайпедський університет, Литва*<https://orcid.org/0009-0009-5085-8340>**Специфіка європейської допомоги українським переселенцям та їх адаптація в країнах Євросоюзу**

Анотація. Стаття присвячена вивченню якісних аспектів допомоги українським переселенцям, що переїхали в країни Європейського Союзу внаслідок російського вторгнення в Україну. Аналізуються особливості адаптації та інтеграції українських мігрантів в ЄС. Незважаючи на величезні правові та інституційно-політичні, а також соціально-економічні та міжнародні зусилля з адаптації та інтеграції українців у країнах ЄС через війну в Україні, що триває, багато аспектів процесу адаптації українців залишаються актуальними досі. Особлива увага приділяється новим компонентам соціальних відносин, накопиченню знань, які дадуть можливість реагувати на конфліктогенні фактори, розвивати інклюзивність і толерантність відповідно до якісної специфіки людей, що прибувають у результаті міграції. Аналіз та узагальнення зроблено на основі кейсів, доступних автору, виходячи з його гуманітарної та журналістської діяльності та формуючи евристичну базу для подальшого вивчення проблеми. Досліджуючи поточний стан інституційних процесів адаптації українців у країнах Європи, автор доходить висновку, що попри високу роль місцевих українських громад основну роль у процесі переселення та адаптації відігравали особисті соціальні та інституційні контакти переміщених осіб.

Ключові слова: Україна; міграція; війна; вимушені переселенці з України; допомога ЄС біженцям; адаптація; інтеграція.

Актуальність теми. У контексті нещодавніх офіційних заяв про набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу (ЄС), а також можливу спрощену процедуру вступу України до ЄС виникають практичні питання: яке майбутнє чекає на мільйони українців, які отримали в країнах ЄС тимчасовий колективний захист? Чи мають громадяни України, які вимушено переїхали до ЄС, статус, вищий за статус біженця, але нижчий за статус громадянина ЄС? І чи можна розглядати запровадження Директиви 2001/55/ЄС про тимчасовий захист у разі масового припливу переміщених осіб щодо переміщених осіб з України як фактичний етап інтеграції українців до ЄС у контексті майбутнього вступу України до Союзу? Відповіді на ці та інші питання ми шукали під час нашого дослідження процесу адаптації та інтеграції українців до ЄС після подій 24 лютого 2022 року.

Варто визнати, що принаймні протягом останніх 30 років міграція, особливо нерегламентована та неконтрольована, часто описується в науковій та публіцистичній літературі як «криза», тобто ненормальне явище, що суттєво впливає на соціальну та економічну діяльність [26]. У Європі усвідомлення міграції як кризи зміцнило сек'юритизований погляд на міграцію, що зробило її головною проблемою у політичному порядку денному ЄС (з особливим натиском на управління вимушеною міграцією, яка виникає внаслідок конфліктів у Сирії, Іраку, Афганістані, Лівії та в інших місцях) [17]. У деяких визначеннях допомоги біженцям вживаються слова «криза надання притулку» або «криза біженців», тобто семантично мігранти маркуються як основна причина «кризи», а вторинна – її наслідок [11]. В інших дефініціях поняття кризи використовується як означення для стану різних акторів і систем, зокрема, для «Європи», «ЄС» або «держав-членів ЄС», такі як «європейська криза з біженцями», «європейська гуманітарна криза» [10], європейська «криза солідарності» [21], «Європа в кризі», а також як ідентичність і «расова криза, що здебільшого походить з постколоніального стану «Європи» в цілому» [12].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження нової, пов'язаної з російсько-українською війною, хвилі міграції українців до країн ЄС здійснювали українські науковці, серед яких варто виділити О. Міхєєву, В. Середу [27], В. Додонову [15], В. Фадєєва [18], Є. Івашенка-Стадника [23]. Після початку агресії РФ проблема вимушеної міграції з України широко вивчається в різних аспектах. Наприклад, у звітах Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) зазначається, що «тривалий характер війни, руйнація економічної структури України та важкий період соціально-економічного відновлення

держави підвищують ризик неповернення значної частини мігрантів до своїх домівок... Тривала війна стимулюватиме українців до продовження їхнього виїзду за кордон. Інтенсивність та вектор цього процесу залежатимуть від багатьох факторів: розширення чи звуження діапазону бойових дій; прогресу в деокупації тимчасово захоплених територій; стійкості місцевої критично важливої інфраструктури; безпосереднього обстрілу російськими військами населених пунктів; виникнення кризових явищ техногенного чи природного характеру; рівня соціально-економічного відновлення звільнених територій; зміни на ринку праці та економічної структури різних регіонів України тощо» [32]. Проблеми внутрішньо переміщених осіб (ВПО) [7] та допомога ЄС українським біженцям [8] досліджувалися автором цієї статті в 2022 та 2023 роках.

Серед європейських науковців тема міграції традиційно займає важливе місце. Зокрема, велика увага вчених ЄС приділялася питанням міграції зі Східної та Центральної Європи в контексті розширення ЄС, а також адаптації та інтеграції мігрантів. Було запроваджено термін «неповноцінна (незавершена) міграція». Цей термін означає «тимчасову міграцію за кордон, з різним ступенем легалізації, без будь-якого постійного поселення, в основному пов'язану з роботою у вторинному сегменті ринку праці в чужій країні» [29].

Дослідники Інституту Клінгендаль вказують на такі нові тенденції поведінки українських переселенців: 1) посилюється відчуття безвиході, оскільки шансів на швидке примирення небагато; 2) переміщення біженців з таких країн, як Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, далі на Захід, та як економічні перспективи в країнах початкового перебування погіршуються; 3) жінки та діти менш схильні повертатися, особливо якщо тривалість їхнього перебування збільшується [22]. У зв'язку з цим актуальним стає вивчення проблем, пов'язаних з адаптацією та інтеграцією величезної кількості громадян України, які приїхали до ЄС і через війну можуть залишитися там на тривалий термін.

Актуальним для України є досвід наукових досліджень європейських колег у контексті такого прояву відносин між мігрантами за кордоном та їхньою батьківщиною, як «соціальні перекази», а також вивчення досвіду адаптації та інтеграції українців у Польщі ще до подій 24 лютого 2022 року. «Можна встановити стійкий зв'язок між поняттями соціальних переказів та соціального капіталу. Розширення обсягу ресурсів, наявних у розпорядженні мігрантів та їхніх рідних громад, є перспективним кроком уперед як у світлі критичної взаємодії між індивідуумами, сім'ями та громадами протягом усього процесу міграції, так і соціальної цінності та впливу грошових переказів» [3]. «Хоча місцевий, круговий характер української міграції до Польщі, як і раніше, домінує, природа цієї мобільності стає дедалі складнішою. Порівняно слабо зростає кількість осілих мігрантів. Ця зміна особливо стала помітна на початку військового конфлікту в Україні, але це також є результатом адміністративних рішень, що передбачають, зокрема, стимули для довгострокового перебування; полегшення доступу до ринку праці для особливих категорій мігрантів» [5].

Водночас масштаб та характер впливу на країни Євросоюзу нової хвилі біженців, які відрізняються своїми соціокультурними характеристиками від вихідців із країн Африки та Близького Сходу, ще не встиг повною мірою проявитися і не став предметом глибоких досліджень. Необхідна рефлексія поточних результатів, що приймаються країнами ЄС, організаційних та політико-правових рішень з метою їхнього оперативного коригування щодо оптимізації.

Метою статті є аналіз специфіки європейської допомоги українським переселенцям, що залишили батьківщину внаслідок російської агресії, а також визначення перспектив їх адаптації та інтеграції в країнах Європейського Союзу.

Викладення основного матеріалу. Після 24 лютого 2022 року масштаб, характер та наслідки міграції для України та ЄС загалом суттєво змінилися. Друга агресія РФ проти України призвела до колосальних демографічних змін усередині України та великої хвилі переселенців до країн ЄС. Дослідникам міграції в усьому світі було складно комплексно у перші місяці війни відстежувати динаміку виїзду людей з України та подальшу їхню активність. «Дуже важко простежити пересування наших мігрантів після перетину кордону, оскільки країни, що межують з Україною, часто є транзитними для переміщення мігрантів до інших країн ЄС. Усі країни використовують різні методи вивчення та реєстрації мігрантів, різні дані про міграцію, які перешкоджають створенню зведених показників міграції для наших переселенців та їх перебування в країні тощо» [33].

Для інституцій ЄС українські біженці стали несподіванкою. «Міжнародні організації та різні громадські організації і структури, що беруть участь в аналізі міграційних процесів у світі, загалом не прогнозували «Українську міграційну кризу» у 2022 році і не дали належної оцінки гіпотетичним ризикам, пов'язаним із нею» [6]. Очевидно, що значна частина українських переселенців, які виїхали до країн ЄС, може залишитися там надовго.

Усвідомлюють це і європейські дослідники, які почали переосмислювати міграційні процеси до ЄС з урахуванням нових реалій. «Реакція ЄС на війну в Україні та біженців, які втекли з країни, вказує на необхідність переосмислити концепцію «солідарності» ЄС з метою боротьби з расизмом та дискримінацією, які незмінно характеризують будь-які дебати у ЄС з питань міграційної політики та

проблем надання притулку» [9]. Вольффхардт А. у своїй доповіді зазначив: «Активізація директиви про тимчасовий захист запустила процес між державами-членами ЄС та інтеграцією осіб, які залишили Україну. Цей процес динамічний, все ще триває і постійно впроваджується урядами в таких галузях національної політики, як освіта, житло, зайнятість, соціальне забезпечення та охорона здоров'я, на обліку всі аспекти інтеграції, надаючи життєво важливу підтримку всім групам із необхідною інфраструктурою на місцях [36].

Наприклад, деякі дослідники, порівнюючи ситуацію, яка була на кордоні ЄС у зв'язку з приїздом біженців із Близького Сходу, зазначили, що «ЄС був набагато гостиннішим до українців, ніж для шукачів притулку з Близького Сходу, Африки та Афганістану, яких зустріли з категоричною відмовою у в'їзді до Польщі, Італії, Греції чи іншої країни. Часто подібні «зустрічі» відбувалися за участю прикордонної агенції ЄС «Фронтекс»... Привітний прийом українських біженців вражає, але це не свідчить про таке ж ставлення до біженців з інших країн. Члени ЄС, зокрема Польща, Угорщина та інші країни, які вітали українців, продовжують відштовхувати інших шукачів притулку» [24].

Як зазначається у підсумковому звіті Агентства Європейського Союзу з питань притулку (EUAА), «швидке реагування на кризу в Україні з боку Європи та прийняття рішень про захист стали можливими, оскільки законодавчий документ у вигляді Директиви про тимчасовий захист був уже готовий і доступний для використання, незважаючи на те, що до неї ніколи раніше не зверталися» [2]. Це дало можливість оперативно відреагувати на хвилю переселенців з України, адже станом на 23 квітня 2022 року, за даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, понад 5,1 мільйона людей залишили країну. Більшість людей залишила Україну в період з 27 лютого по 9 березня. За цей час кордон України перетнуло 1 649 088 осіб, з яких понад 150 тисяч щодня залишали країну. 6 березня кордон перетнули 210526 осіб, що є найбільшим показником за один день. З 17 березня 2022 року кількість тих, хто їде, поступово почала зменшуватися, що вказувало на спад першої хвилі міграції [19].

Незважаючи на те, що Єврокомісія вирішила продовжити щонайменше до березня 2024 року дію Директиви про тимчасовий захист для українців, які через війну вимушено виїхали до ЄС [25], багато проблем із переселенцями залишаються невирішеними.

З одного боку, як правильно зазначають шведські аналітики, нинішнє становище свідчить про те, що питання прийому біженців знаходяться у політичній площині. Тобто наявність чіткої політичної волі щодо прийняття біженців дає змогу прийняти та розмістити велику кількість людей без будь-якого надмірного розчарування та політичних заворушень. І прийом біженців є позитивним моментом та не сприймається як загроза [31].

З другого боку, як зазначають іспанські експерти, у найближчій перспективі прийняття біженців створює проблему координації між державними та приватними ініціативами, тоді як у різних сферах у середньостроковій та довгостроковій перспективі виникають проблеми. У першому випадку це пов'язано з інтеграцією новоприбулих (належна перебудова системи освіти, доступ до житла та зайнятості), у другому – з наявністю організаційних, адміністративних та фінансових ресурсів, що виділяються їм та іншим біженцям. Необхідно не допустити, щоб ця криза монополізувала і без того мізерний потенціал, щоб потім задовольнити потреби тих, хто рятується від конфліктів в інших частинах світу [20].

Як зазначають також європейські експерти, можливі колізії на стику застосування національних законодавств: «Фундаментальне питання, що стосується всіх юрисдикцій, які розглядаються, хоча й різною мірою, – це безпосередня сфера застосування схеми національного тимчасового захисту. Адже всі проаналізовані країни надають тимчасовий захист як громадянам України, так і громадянам третіх країн та особам без громадянства, які користуються міжнародним захистом або його еквівалентом» [14].

У контексті допомоги переселенцям, що рятуються від війни, в ЄС вивчають різні прикладні теорії інтеграції та адаптації переселенців. Наприклад, стратегії виживання та життєвості цієї категорії біженців [30] і конкретні форми оперативної допомоги, яка була надана переселенцям у Польщі у перші дні війни [28].

У дискусіях, присвячених міграційній політиці ЄС, зазначається, що хоча в короткостроковій перспективі мігранти є чистими витратами, у довгостроковій перспективі вони є платниками податків. Деякі асимілюються та оселяються в ЄС, і тим самим допомагають вирішити проблему нестачі робочої сили та демографічної кризи [37].

Окрім того, характер і обсяг допомоги українським біженцям з боку європейців відрізнявся від такої ж допомоги біженцям з країн Азії та Африки. Україна – частина Європи, і цей чутливий чинник необхідно враховувати, оцінюючи відносини європейців до українських мігрантів. Зокрема, в інтерв'ю італійському громадському телебаченню RAI Папа Римський Франциск визнав, що в Європі біженців з України, які рятуються від війни, приймають краще за людей з інших частин світу. Відповідаючи на запитання журналістки, він сказав, що біженців ділять на «перший та другий класи», «за кольором шкіри» та залежно від того, з якої країни приїхали ці люди. «Ми – расисти, а це погано», – наголосив він [35].

Судді апеляційного суду в Гаазі заявили, що Нідерландська держава порушує міжнародні стандарти в організації розміщення осіб, які шукають притулку. «Апеляційний суд також заявив, що голландська держава провела незаконну різницю між біженцями з України та шукачами притулку з інших країн. «Обидві групи тікають від війни та насильства, і не повинно бути жодних відмінностей у прийомі цих груп», – заявив суд. – Тому держава має однаково ставитись до цих груп» [1].

В аналітичній записці «Україна: зміна парадигми політики ЄС щодо надання притулку?» [34] Лукас Раше пише, що нинішній прийом українських біженців є не стільки зміною парадигми в політиці ЄС щодо притулку та міграції, як прикладом збільшеної політизації доступу до захисту. Дослідник робить висновок, що останніми роками загальна політика ЄС у сфері надання притулку та міграції була об'єднана метою стримування прибульців, що призвело до систематичного використання виштовхування на зовнішньому кордоні. Проте насильницьке перешкоджання в'їзду не припинилося із прибуттям українських біженців. У Польщі вітають українських біженців, тоді як шукачам притулку, які намагаються в'їхати в країну з Білорусі, як і раніше, відмовляють у доступі до захисту. З огляду на загрозу війни на власних кордонах та тісні культурні зв'язки зрозуміло, що українських біженців вітають у сусідніх державах-членах. Але дві різні прикордонні політики також ілюструють, як ЄС по-різному ставиться до осіб, які шукають притулку, залежно від політичного контексту, до якого вони прибувають.

Розглядаючи особливості європейської допомоги, Жан-Крістоф Дюмон та Аве Лорен у своїй статті «Потенційний внесок українських біженців у робочу силу в європейських країнах-приймачах» констатують, що українські біженці «не відповідають типовому портрету біженців: деякі їхні характеристики, швидше за все, покращать їх інтеграцію, а інші, навпаки, можуть їм завадити» [16]. Українці, які прибувають до ЄС, як правило, мають високий освітній статус і трудові навички. «Наразі є обмежена інформація про рівень освіти українських біженців. Це свідчить не лише про те, що серед них значна частка осіб з вищою освітою, ніж серед інших груп біженців, а й про те, що вони більш освічені, ніж населення України загалом. У 2020 році 56 % жінок та 43 % чоловіків, що належать до працездатного населення України, мали вищу освіту... Хоча немає систематичних даних про соціально-економічні характеристики, зокрема із сусідніх з Україною країн ЄС, є деяка інформація щодо окремих приймаючих країн. Опитування українських біженців, проведене у Німеччині Федеральним міністерством внутрішніх справ та громад у третій тиждень березня, показало, що серед усіх опитаних дорослих 73 % мали вищу освіту, 19 % – повну середню освіту та 7 % – низький рівень освіти. В Іспанії 61 % усіх зареєстрованих дорослих українських біженців мають вищу освіту, 11 % мають повну середню освіту, 25 % мають професійну кваліфікацію та менше 1% не мають жодної освіти» [16].

Проте, порівняно з іншими категоріями іммігрантів, українські біженці, зазвичай, стикаються з особливими перешкодами на шляху інтеграції на ринки праці країн, що їх приймають. Через вимушений характер їх міграції та нерідко пов'язані з нею травмуючі переживання, вони часто страждають на психологічні розлади та інвалідність. Оскільки українці не планували мігрувати до початку війни, то, звісно, не мали можливості підготуватися до життя в новій країні. Відповідно, більшість не вивчали мову. Як правило, вони прибувають зі слабкою прихильністю чи відношенням до країни, що їх приймає. Також дається взнаки їх кваліфікація, отримана в іншій системі освіти, а також наявність досвіду роботи в інших умовах на ринку праці. До того ж багато хто не може надати належну документацію, що підтверджує їхній рівень освіти чи досвід.

З практики дослідження процесів міграції відомо, що високоосвічені біженці, які пройшли навчання за кордоном, стикаються з труднощами визнання їхньої кваліфікації на ринках праці країн-приймачів. Ці ринки мають тенденцію до знецінення іноземних кваліфікацій, що впливає на зайнятість і призводить до надмірної кваліфікації та зниження заробітної плати [4].

На думку роботодавців, наймання біженців є ризикованим, оскільки вони можуть зіткнутися з труднощами під час оцінки їх навичок, з точки зору формальної кваліфікації, попереднього професійного досвіду та розуміння ними своїх здібностей і мотивації загалом (ОЕСР/УВКБ ООН (2018 рік)). Багатосторонній план дій з 10 пунктів для роботодавців, біженців, урядів та громадянського суспільства [13]. Все це створює ризики щодо перспектив їх повноцінної соціалізації в нових суспільствах.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У науковому середовищі України після подій лютого 2022 року зосереджується увага на вивченні наслідків міграції українців за кордон та демографічних проблем, з якими Україна може зіткнутися найближчими роками через війну. Вивчення вітчизняними дослідниками проблем адаптації та інтеграції українців за кордоном зараз ускладнене через динамічність процесу міграції та відсутність точних статистичних та емпіричних матеріалів. Водночас європейські дослідники, які мають більше інформації щодо українських переселенців до ЄС, вивчають це питання детальніше як у контексті загальноєвропейських проблем міжнародної міграції, так і на рівні правозастосовної практики допомоги біженцям в межах конкретних національних законодавств держави-члена ЄС.

Аналізуючи дані європейських дослідників, можна виділити три напрями вивчення міграційної кризи: політичне сприйняття самого феномену міграційної хвилі з України на рівні ЄС, порівняння цієї хвилі з попередніми міграційними хвилями, а також проблеми процесу інтеграції переселенців з України до ЄС. Наявність політичної волі серед усіх країн ЄС демонструє можливість інституції Союзу знаходити швидкі рішення для прискорених форматів прийняття біженців з України.

Європейські експерти визнають високий потенціал українських мігрантів: більшість з них має вищу освіту, що надає їм хорошу перспективу щодо працевлаштування. До того ж українські біженці мають досвід працевлаштування у східноєвропейських країнах (насамперед у Польщі), що також підвищує їхні шанси на працевлаштування. Нарешті країни ЄС вжили безпрецедентних заходів для полегшення в'їзду та перебування українських біженців.

Збалансована інтеграція та адаптація українських переселенців має відбуватися без дискримінації інших груп біженців до ЄС з урахуванням специфіки, тенденцій та реалій економічної, регіональної і геополітичної ситуації загалом.

Список використаної літератури:

1. Appeal court says refugee housing is bad but can't be solved short term / Dutchnews [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.dutchnews.nl/news/2022/12/appeal-court-says-refugee-housing-is-bad-but-cant-be-solved-short-term/>.
2. Asylum Situation Report 2022 : Final Report / EUAA [Electronic resource]. – Access mode : <https://euaa.europa.eu/uk/publications/zvit-pro-sytuatsiyu-u-sferi-nadannya-prytulku-za-2022-rik-pidsumkovyy-zvit>.
3. *Boccagni P.* Mapping social remittances / *P.Boccagni, F.Decimo* // Migration Letters. – 2013. – Vol. 10, No. 1. – P. 1–10 [Electronic resource]. – Access mode : <https://migrationletters.com/ml/article/view/106/99>. DOI: 10.33182/ml.v10i1.106.
4. *Bonfantii S.* Migrants' skills : Use, mismatch and labour market outcomes – A first exploration of the International Survey of Adult Skills (PIAAC) / *S.Bonfantii, T.Xenogiani* // OECD European Union, Matching Economic Migration with Labour Market Needs. – 2014. – P. 249–309. DOI: 10.1787/9789264216501-en.
5. Ukrainian Migration to Poland : a “Local” Mobility? / *Z.Brunarska, M.Kindler, M.Szulecka, S.Toruńczyk-Ruiz* // Ukrainian Migration to the European Union. Lessons from Migration Studies. – 2016. – No. 8978. – P. 115–131. DOI: 10.1007/978-3-319-41776-9_14.
6. *Buchin M.* The security architecture of European and Euro-Atlantic spaces / *M.Buchin, L.Dorosh, Y.Lemko* (eds.). – Riga : Baltija Publishing, 2022. – 267 p.
7. *Buzarov A.* Problems of Internally Displaced Persons (IDPs) in Ukraine / *A.Buzarov* // The Lithuania Tribune [Electronic resource]. – Access mode : <https://lithuaniatribune.com/проблеми-внутренне-перемещенных-лиц/?fbclid=IwAR3NiqKU4ay-mfY9RmSZkywzc1uWrQRuP8M-9i8EVKnmfctIsH6fCzKOjU>.
8. *Buzarov A.* Tendencies of Adaptation and Integration of Immigrants from Ukraine in the European Union After the Aggression of the Russian Federation Against Ukraine / *A.Buzarov* // Baltic Journal of Economic Studies. – 2023. – No. 9 (2). – P. 73–90. DOI: 10.30525/2256-0742/2023-9-2-73-90.
9. The EU grants temporary protection for people fleeing war in Ukraine. Time to rethink unequal solidarity in EU asylum policy / *S.Carrera, M.Ineli-Ciger, L.Vosyliute, L.Brumat* // CEPS Policy Insights [Electronic resource]. – Access mode : https://www.ceps.eu/download/publication/?id=35838&pdf=CEPS-PI2022-09_ASILE_EU-grants-temporary-protection-for-people-fleeing-war-in-Ukraine-1.pdf.
10. *Carrera S.* The external dimensions of EU migration and asylum policies in times of crisis / *S.Carrera, J.Santos, T.Strik* (eds.) // Edward Elgar Publishing [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2019/07/9781788972475-Constitutionalising-the-External-Dimensions-of-EU-Migration-Policies-in-Times-of-Crisis-The-external-dimensions-of-EU-migration-and-asylum-policies-in-times-of-crisis.pdf>.
11. *Crawley H.* Refugees, migrants, neither, both : categorical fetishism and the politics of bounding in Europe's “migration crisis” / *H.Crawley, D.Skleparis* // Journal of Ethnic and Migration Studies. – 2017. – Vol. 44, No. 1. – P. 48–64. DOI: 10.1080/1369183X.2017.1348224.
12. *De Genova N.* The “migrant crisis” as racial crisis / *N.De Genova* // Ethnic and Racial Studies. – 2018. – Vol. 41, No. 10. – P. 1765–1782.
13. Deutsche Welle. 10-point plan for refugees from Ukraine : what the EU Council agreed on / Baltijas Balss [Electronic resource]. – Access mode : <https://bb.lv/statja/voina-na-ukraine/2022/03/29/plan-iz-10-punktov-dlya-bezhencev-iz-ukrainy-o-chem-dogovorilsya-sovet-es>.
14. *Dobiás K.* EU cities and regions welcoming Ukrainian refugees – mapping multilevel coordination / *K.Dobiás, F.Homet* // European Committee of the Regions [Electronic resource]. – Access mode : <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9049c590-63ce-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-en>.
15. *Додонова В.І.* Переселенці з Донбасу : штрихи до соціологічного портрету / *В.І. Додонова, Р.О. Додонов* // Монологи про Донбас. Вибрані праці з проблематики східноукраїнського конфлікту. – Київ, 2018. – С. 169–188.
16. *Dumont J.-Ch.* The potential contribution of Ukrainian refugees to the labour force in European host countries / *J.-Ch.Dumont, A.Lauren* // OECD [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-potential-contribution-of-ukrainian-refugees-to-the-labour-force-in-european-host-countries-e88a6a55>.

17. *Estevens J.* Migration crisis in the EU / *J.Esteves* // *Comparative Migration Studies*. – 2018. – No. 6. DOI: 10.1186/s40878-018-0093-3.
18. *Фадеев В.Б.* Старі та нові відмінності : соціальна (ре)інтеграція після війни / *В.Б. Фадеев* // *Філософська думка*. – 2023. – № 2. – С. 99–116.
19. Forced migration and war in Ukraine (February 24 – March 24, 2022) / *L.Filipchuk, N.Lomonosova, O.Syrbu, Yu.Kabanets* // *Cedos* [Electronic resource]. – Access mode : <https://cedos.org.ua/researches/vymushenamigracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznya-2022>.
20. *González Enríquez C.* The welcome given to Ukrainian refugees : some challenges and uncertainties / *C.González Enríquez* // *Real instituto elcano* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-welcome-given-to-ukrainian-refugees-some-challenges-and-uncertainties/>.
21. *Grimmel A.* Solidarity in the EU a fundamental value in crisis / *A.Grimmel, S.Giang (eds.)* // *Springer*, XI. – 2017. – 175 p.
22. *Ho Sie Dhian M.* Long-term protection in Europe needed for millions of Ukrainian refugees / *M.Ho Sie Dhian, B.Deen, N.Drost* // *Clingendael* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.clingendael.org/pub/2022/long-term-protection-in-europe-needed-for-millions-of-ukrainian-refugees/>.
23. *Ivashchenko-Stadnik K.* The Social Challenge of Internal Displacement in Ukraine : The Host Community's Perspective / *K.Ivashchenko-Stadnik* // *Migration and the Ukraine Crisis : A Two-Country Perspective*, 2017 [Electronic resource]. – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/316277288_The_Social_Challenge_of_Internal_Displacement_in_Ukraine_The_Host_Community's_Perspective.
24. *Karasapan O.* Ukrainian refugees : Challenges in a welcoming Europe / *O.Karasapan* // *Brookings* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/10/14/ukrainian-refugees-challenges-in-a-welcoming-europe/>.
25. The European Commission extended the mechanism of temporary protection for Ukrainians until 2024 / *Hromadske* [Electronic resource]. – Access mode : <https://hromadske.ua/ru/posts/evrokomissiya-prodlila-do-2024-goda-dejstvie-mehanizma-vremennoj-zashity-dlya-ukraince-v/>.
26. *Martin S.* Humanitarian crises and migration : Causes, consequences and responses / *S.Martin, S.Weerasinghe, A.Taylor (eds.)*. – London : Routledge, 2014. – 400 p. DOI: 10.4324/9780203797860.
27. *Mikheeva O.* Modern Ukrainian internally displaced persons : main reasons, resettlement strategies and adaptation problems / *O.Mikheeva, V.Sereda* // *Strategies of transformation and prevention of border conflicts in Ukraine*. – Lviv : Galicia Publishing Union, 2015. – P. 9–49.
28. *Ociepa-Kicińska E.* Forms of Aid Provided to Refugees of the 2022 Russia–Ukraine War : The Case of Poland / *E.Ociepa-Kicińska* // *Int. J. Environ. Res. Public Health*. – 2022. – Vol. 19, No. 12, 7085. DOI: 10.3390/ijerph19127085.
29. Continent Moving West? : EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe / *M.Okólski, R.Black, G.Engbersen, C.Pantíru*. – Amsterdam : Amsterdam University Press, 2010. – 344 p. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.jstor.org/stable/j.ctt46n229>.
30. *Oviedo L.* Coping and Resilience Strategies among Ukraine War Refugees / *L.Oviedo, B.Seryczyńska (eds)* // *Int. J. Environ. Res. Public Health*. – 2022. – Vol. – 19. – No. 20. DOI: 10.3390/ijerph192013094.
31. *Parusel B.* The Ukrainian Refugee Situation : Lessons for EU Asylum Policy / *B.Parusel, V.Varfolomieieva* // *Sieps* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.sieps.se/en/publications/2022/the-ukrainian-refugee-situation-lessons-for-eu-asylum-policy/>.
32. *Potapenko V.* Socio-demographic situation in Ukraine : ways to overcome the consequences of the war / *V.Potapenko, Yu.Kaplan (eds.)* // *NISS* [Electronic resource]. – Access mode : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demohrafichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya>.
33. *Protsyk I.S.* Reasons and features of migration of Ukrainians / *I.S. Protsyk, M.V. Mykhalyk* // *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series : Management and entrepreneurship in Ukraine : stages of formation and problems of development*. – 2018. – No. 899. – P. 110–119.
34. *Rasche L.* Ukraine's refugee plight. A paradigm shift for the EU's asylum policy? / *L.Rasche* // *Hertie School Jacques Delors Centre* [Electronic resource]. – Access mode : https://www.delorscentre.eu/fileadmin/2_Research/1_About_our_research/2_Research_centres/6_Jacques_Delors_Centre/Publications/20220323_Ukraine_Asylum_Rasche.pdf.
35. The Pope called racism the fact that Ukrainian refugees in Europe are treated better than others / *Panarmenian* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.panarmenian.net/rus/news/299703/>.
36. *Wolffhardt A.* New policy brief: “Caught by surprise? How underdeveloped refugee integration policies will impede the integration of those displaced by the war in Ukraine” / *A.Wolffhardt* // *Migration policy group* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.migpolgroup.com/index.php/2022/08/03/new-policy-brief-caught-by-surprise-how-underdeveloped-refugee-integration-policies-will-impede-the-integration-of-those-displaced-by-the-war-in-ukraine/>.
37. *Zimmermann K.F.* Why Fortress Europe won't solve the migration crisis – and what will / *K.F. Zimmermann, V.Vernon* // *Open democracy* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.opendemocracy.net/en/podcasts/podcast-borders-belonging/europe-migration-crisis-fortress-wall/>.

References:

1. *Dutchnews*, «Appeal court says refugee housing is bad but can't be solved short term», [Online], available at: <https://www.dutchnews.nl/news/2022/12/appeal-court-says-refugee-housing-is-bad-but-cant-be-solved-short-term/>
2. EUAA, «Asylum Situation Report 2022: Final Report», [Online], available at: <https://euaa.europa.eu/uk/publications/zvit-pro-sytuatsiyu-u-sferi-nadannya-prytulku-za-2022-rik-pidsumkovyy-zvit>
3. Boccagni, P. and Decimo, F. (2013), «Mapping social remittances», *Migration Letters*, Vol. 10, No. 1, pp. 1–10, [Online], available at: <https://migrationletters.com/ml/article/view/106/99>
4. Bonfantii, S. and Xenogiani, T. (2014), «Migrants' skills: Use, mismatch and labour market outcomes – A first exploration of the International Survey of Adult Skills (PIAAC)», OECD European Union, Matching Economic Migration with Labour Market Needs, pp. 249–309, doi: 10.1787/9789264216501-en.
5. Brunarska, Z., Kindler, M., Szulecka, M. and Toruńczyk-Ruiz, S. (2016), «Ukrainian Migration to Poland: a “Local” Mobility?», *Ukrainian Migration to the European Union*, Lessons from Migration Studies, No. 8978, pp. 115–131, doi: 10.1007/978-3-319-41776-9_14.
6. Buchin, M., Dorosh L. and Lemko, Y. (2022), *The security architecture of European and Euro-Atlantic spaces*, Baltija Publishing, Riga, 267 p.
7. Buzarov, A. (2022), «Problems of Internally Displaced Persons (IDPs) in Ukraine», *The Lithuania Tribune*, [Online], available at: <https://lithuaniatribune.com/проблемы-внутренне-перемещенных-лиц/?fbclid=IwAR3NiqKU4ay-mfY9RmSZkywzcluWrQRuP8M-9i8EVKnmfctlsH6fCzKOjU>
8. Buzarov, A. (2023), «Tendencies of Adaptation and Integration of Immigrants from Ukraine in the European Union After the Aggression of the Russian Federation Against Ukraine», *Baltic Journal of Economic Studies*, No. 9 (2), pp. 73–90, doi: 10.30525/2256-0742/2023-9-2-73-90.
9. Carrera, S., Ineli-Ciger, M., Vosyliute, L. and Brumat, L. (2022), «The EU grants temporary protection for people fleeing war in Ukraine. Time to rethink unequal solidarity in EU asylum policy», *CEPS Policy Insights*, [Online], available at: https://www.ceps.eu/download/publication/?id=35838&pdf=CEPS-PI2022-09_ASILE_EU-grants-temporary-protection-for-people-fleeing-war-in-Ukraine-1.pdf
10. Carrera, S., Santos, J. and Strik, T. (2019), «The external dimensions of EU migration and asylum policies in times of crisis», *Edward Elgar Publishing*, [Online], available at: <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2019/07/9781788972475-Constitutionalising-the-External-Dimensions-of-EU-Migration-Policies-in-Times-of-Crisis-The-external-dimensions-of-EU-migration-and-asylum-policies-in-times-of-crisis.pdf>
11. Crawley, H. and Skleparis, D. (2017), «Refugees, migrants, neither, both: categorical fetishism and the politics of bounding in Europe's “migration crisis”», *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 44, No. 1, pp. 48–64, doi: 10.1080/1369183X.2017.1348224.
12. De Genova, N. (2018), «The “migrant crisis” as racial crisis», *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 41, No. 10, pp. 1765–1782.
13. *Baltijas Balss*, «Deutsche Welle. 10-point plan for refugees from Ukraine: what the EU Council agreed on», [Online], available at: <https://bb.lv/statja/voina-na-ukraine/2022/03/29/plan-iz-10-punktov-dlya-bezhencev-iz-ukrainy-o-chem-dogovorilsya-sovet-es>
14. Dobiás, K. and Homem, F. (2022), «EU cities and regions welcoming Ukrainian refugees – mapping multilevel coordination», *European Committee of the Regions*, [Online], available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9049c590-63ce-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-en>
15. Dodonov, V.I. and Dodonov, R.O. (2018), «Pereselentsi z Donbasu : shtrykhy do sotsiolohichnoho portretu», *Monohy pro Donbas, Vybrani pratsi z problematyky shhidnoukrainskoho konfliktu*, Kyiv, pp. 169–188.
16. Dumont, J.-Ch. and Lauren, A. (2022), «The potential contribution of Ukrainian refugees to the labour force in European host countries», *OECD*, [Online], available at: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-potential-contribution-of-ukrainian-refugees-to-the-labour-force-in-european-host-countries-e88a6a55>
17. Estevens, J. (2018), «Migration crisis in the EU», *Comparative Migration Studies*, No. 6, doi: 10.1186/s40878-018-0093-3.
18. Fadeev, V.B. (2023), «Stari ta novi vidminnosti: sotsialna (re)jintehratsiia pislia viiny», *Filosofska dumka*, No. 2, pp. 99–116.
19. Filipchuk, L., Lomonosova, N., Syrbu, O. and Kabanets, Yu. (2022), «Forced migration and war in Ukraine (February 24 – March 24, 2022)», *Cedos*, [Online], available at: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-berezhnya-2022>
20. González Enríquez, C. (2022), «The welcome given to Ukrainian refugees: some challenges and uncertainties», *Real instituto elcano*, [Online], available at: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-welcome-given-to-ukrainian-refugees-some-challenges-and-uncertainties/>
21. Grimmel, A. and Giang, S. (2017), «Solidarity in the EU a fundamental value in crisis», *Springer*, XI, 175 p.
22. Ho Sie Dhian, M., Deen, B. and Drost, N. (2022), «Long-term protection in Europe needed for millions of Ukrainian refugees», *Clingendael*, [Online], available at: <https://www.clingendael.org/pub/2022/long-term-protection-in-europe-needed-for-millions-of-ukrainian-refugees/>
23. Ivashchenko-Stadnik, K. (2017), «The Social Challenge of Internal Displacement in Ukraine: The Host Community's Perspective», *Migration and the Ukraine Crisis: A Two-Country Perspective*, [Online], available

- at: https://www.researchgate.net/publication/316277288_The_Social_Challenge_of_Internal_Displacement_in_Ukraine_The_Host_Community's_Perspective
24. Karasapan, O. (2022), «Ukrainian refugees: Challenges in a welcoming Europe», *Brookings*, [Online], available at: <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/10/14/ukrainian-refugees-challenges-in-a-welcoming-europe/>
 25. Hromadske, «The European Commission extended the mechanism of temporary protection for Ukrainians until 2024», [Online], available at: <https://hromadske.ua/ru/posts/evrokomissiya-prodlila-do-2024-goda-dejstvie-mehanizma-vremennoj-zashity-dlya-ukraince-v/>
 26. Martin, S., Weerasinghe, S. and Taylor, A. (2014), *Humanitarian crises and migration: Causes, consequences and responses*, Routledge, London, 400 p., doi: 10.4324/9780203797860.
 27. Mikheeva, O. and Sereda, V. (2015), «Modern Ukrainian internally displaced persons: main reasons, resettlement strategies and adaptation problems», *Strategies of transformation and prevention of border conflicts in Ukraine*, Galicia Publishing Union, Lviv, pp. 9–49.
 28. Ociepa-Kicińska, E. (2022), «Forms of Aid Provided to Refugees of the 2022 Russia–Ukraine War: The Case of Poland», *Public Health*, Vol. 19, No. 12, 7085, doi: 10.3390/ijerph19127085.
 29. Okólski, M., Black, R., Engbersen, G. and Pantfů, C. (2010), «Continent Moving West?», *EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe*, Amsterdam University Press, Amsterdam, 344 p. [Online], available at: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt46n229>
 30. Oviedo, L. and Seryczyńska, B. (2022), «Coping and Resilience Strategies among Ukraine War Refugees», *Public Health*, Vol. 19, No. 20, doi: 10.3390/ijerph192013094.
 31. Parusel, B. and Varfolomeieva, V. (2022), «The Ukrainian Refugee Situation: Lessons for EU Asylum Policy», *Steps*, [Online], available at: <https://www.sieps.se/en/publications/2022/the-ukrainian-refugee-situation-lessons-for-eu-asylum-policy/>
 32. Potapenko, V. and Kaplan, Yu. (2022), «Socio-demographic situation in Ukraine: ways to overcome the consequences of the war», *NISS*, [Online], available at: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demohrafichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya>
 33. Protsyk, I.S. and Mykhalyk, M.V. (2018), «Reasons and features of migration of Ukrainians», *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*, No. 899, pp. 110–119.
 34. Rasche, L. (2022), «Ukraine’s refugee plight. A paradigm shift for the EU’s asylum policy?», *Hertie School Jacques Delors Centre*, [Online], available at: https://www.delorscentre.eu/fileadmin/2_Research/1_About_our_research/2_Research_centres/6_Jacques_Delors_Centre/Publications/20220323_Ukraine_Asylum_Rasche.pdf
 35. *Panarmenian*, «The Pope called racism the fact that Ukrainian refugees in Europe are treated better than others», [Online], available at: <https://www.panarmenian.net/rus/news/299703/>
 36. Wolffhardt, A. (2022), «New policy brief: ‘Caught by surprise? How underdeveloped refugee integration policies will impede the integration of those displaced by the war in Ukraine’», *Migration policy group*, [Online], available at: <https://www.migpolgroup.com/index.php/2022/08/03/new-policy-brief-caught-by-surprise-how-underdeveloped-refugee-integration-policies-will-impede-the-integration-of-those-displaced-by-the-war-in-ukraine/>
 37. Zimmermann, K.F. and Vernon, V. (2023), «Why Fortress Europe won’t solve the migration crisis – and what will», *Open democracy*, [Online], available at: <https://www.opendemocracy.net/en/podcasts/podcast-borders-belonging/europe-migration-crisis-fortress-wall/>

Buzarov A.

Specificity of European help to Ukrainian migrants and their adaptation in the European Union countries

Abstract. The article is devoted to the study of qualitative aspects of assistance to Ukrainian migrants who moved to the European Union countries as a result of the Russian invasion of Ukraine. The peculiarities of adaptation and integration of Ukrainian migrants in the EU are analyzed. Due to the ongoing war in Ukraine, many aspects of the adaptation process of Ukrainians remain relevant to this day despite the huge legal, institutional and political, as well as socio-economic and international efforts in the adaptation and integration of Ukrainians in the EU countries. The article pays special attention to new components of social relations, the accumulation of knowledge that will allow responding to conflict-causing factors, and developing inclusiveness and tolerance in accordance with the qualitative characteristics of people arriving as a result of migration. The analysis and generalization are made on the basis of using a number of cases available to the author, resulting from his humanitarian and journalistic activities, and form a heuristic basis for further research of the problem. Investigating the current state of the institutional processes of adaptation of Ukrainians in European countries, the author comes to the conclusion that despite the high role of local Ukrainian communities, own social and institutional contacts of the displaced persons played the main role in the process of resettlement and adaptation.

Keywords: Ukraine; migration; war; forced migrants from Ukraine; EU assistance to refugees; adaptation; integration.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2024.